

МОНІТОРИНГ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Порушено проблему однієї з складових запровадження системи забезпечення академічної доброчесності в університеті, а саме її моніторинг. Визначена роль моніторингу рівня сформованості системи. Охарактеризовано компоненти та індикатори визначення стану сформованості системи та підкреслено важливість реагування на чинники, які уповільнюють подальший процес впровадження змін. Відзначено, що результати моніторингу мають бути підставою для організаційно-педагогічних та управлінських рішень, які сприятимуть створенню позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища.

Ключові слова: вища освіта, академічна доброчесність, моніторинг забезпечення академічної доброчесності.

Abstract

The problem of one of the stages of introduction of the system of ensuring academic integrity at the university, namely - monitoring, was raised. The role of monitoring the level of formation of the system is determined. The components and indicators of determining the state of formation of the system are characterized and the importance of responding to factors that slow down the further process of implementation of changes is emphasized. It is noted that the results of monitoring should be the basis for organizational, pedagogical and managerial decisions that will contribute to the creation of a positive, favorable and virtuous educational and scientific environment.

Keywords: higher education, academic integrity, monitoring the provision of academic integrity.

Вступ

Актуалізація питання академічної доброчесності в системі вищої освіти пов'язана з набуттям членства України в Болонському процесі. Процес залучення системи вищої освіти України до загальноєвропейських структур (Болонський процес (Bologna process), Європейський дослідницький простір (European Research Era, ERA), Європейський простір вищої освіти (European Higher Education Area, EHEA та ін.) потребує розроблення, легітимації та впровадження механізмів гармонізації стандартів та процесів, ціннісних орієнтирів. Ціннісна складова освітнього процесу оприямлена в понятті академічної доброчесності.

Поняття академічної доброчесності визначено в правових актах, а саме Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та ін. В Рекомендаціях для закладів вищої освіти (далі – ЗВО) щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності підкреслено, що «складність завдання полягає не тільки у подоланні корупційних, плагіатних практик, псевдоавторства інших порушень академічної доброчесності, які укорінилися у вищій освіті України, але й у створенні принципово нового доброчесного середовища, яке допомагає, по-перше, просвітити усю спільноту закладу вищої освіти стосовно значення академічної доброчесності, та, по-друге, переконати людей у її важливості для успішного

розвитку закладу вищої освіти й забезпечення якості освіти в цілому» [1]. Оскільки процес формування культури академічної доброчесності (далі – АДЧ) є багатоаспектним, багаторівневим, то він потребує постійного моніторингу (як внутрішнього, так і зовнішнього), з метою визначення чинників, які сприяють розвитку усвідомлення в необхідності дотримання етичної складової навчання, викладання, дослідження. Водночас, збір інформації про заходи щодо інформування про зміст, структуру, нормативно-законодавче забезпечення феномену АДЧ, організацію освітнього процесу та дизайну оцінювання, процес залучення студентів до процесів/процедур унеможливорює моніторинг стану сформованості імплементації принципів і цінностей академічних етичних стандартів.

Мета дослідження: здійснити системний аналіз ефективності системи забезпечення академічної доброчесності в ВНТУ через її моніторинг.

Результати дослідження

В праці Б. Цваана, професора Утрехтський університету, *Higher Education in 2040: A Global Approach* підкреслено, що в сучасному університеті науковці та студенти працюють як симбіотичні партнери у режимі постійної співпраці з представниками уряду, суспільства та промисловості, щоб одночасно створювати та впроваджувати нові знання та рішення для вирішення ділових та соціальних проблем [2]. Соціальна відповідальність університету актуалізує питання якості вищої освіти. Якісна освіта передбачає дотримання етичних академічних стандартів, а саме імплементації принципів та цінностей АДЧ.

Система забезпечення АДЧ в вищій освіті України потребує інституалізації на рівні кожного ЗВО. Ефективність системи забезпечення АДЧ на рівні ЗВО, на думку В. Gallant, Т. Drinan, залежить від таких складових системи, як:

- 1) наявність політики, в якій прописані правила та принципи, що регулюють академічну поведінку;
- 2) визначення структури (посади, офіси, департаменти), що сприятиме запровадженню політики, регулюватиме взаємодію підрозділів ЗВО та контролюватиме дотримання затверджених правил, норм та ін.;
- 3) комунікації, а саме наявність спільноти однодумців, які системно і послідовно вербалізують політику академічної доброчесності та сприяють зворотньому зв'язку усіх учасників освітнього процесу;
- 4) практики, які відповідають за рівень обізнаності з академічною доброчесністю та наявність чітких реакцій на порушення;
- 5) схвалення та підтримка керівництва, яке володіє ресурсами для впровадження необхідних змін;
- 6) наявність чітко прописаних процедур (послідовних інструкцій) для впровадження політик [3].

На думку В. Gallant, Т. Drinan етапами інституалізації академічної доброчесності в освітнє середовище є: визначення проблем та зобов'язання, формування відповіді, втілення та, безпосередньо – інституалізація [3]. За умови інституалізації, академічна доброчесність, на думку В. Gallant, Т. Drinan, «стає стійкою – сталою та нормативною цінністю організаційних структур установи, процедур та артефактів, а також повсякденного життя та норм поведінки індивідів, якщо вона приносить результати» [3].

Запровадження системи забезпечення академічної доброчесності, її удосконалення потребує постійного виміру стану сформованості (оцінки, моніторингу).

Моніторинг (лат. *monitor* – той, що нагадує, наглядає, застерігає), як педагогічна категорія, в Енциклопедії освіти поняття визначено як «спеціальну систему збору, обробки, зберігання і розповсюдження інформації про досягнутий стан ... , прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій ... розвитку та розробка науково-

обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі» [4, с. 588–589]. Основним завданням моніторингу є виявлення чинників впливу на хід і результати освітніх процесів з метою зменшення їх негативної дії та порівняння результатів функціонування освітніх систем задля пошуку найбільш оптимальних шляхів їх розвитку. Отже, збір інформації, її обробка дозволяє виконати основну функцію моніторингу – управлінську, що забезпечує коригування та прогнозування результатів.

В ВНТУ, в рамках реалізації проєкту Academic IQ, з 2020 року запроваджено процедуру Самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти. Мета анкети самооцінювання полягає: 1) здійснити системний аналіз системи забезпечення академічної доброчесності та моніторингу якості освіти; 2) зафіксувати стан сформованості досліджуваної системи; 3) визначити її відповідність принципам прозорості та зрозумілості усім учасникам освітнього процесу. Водночас, чесність та критичність осіб, які залучені до заповнення анкети дозволяє відзначити сильні та слабкі сторони системи та запланувати організаційно-педагогічні рішення, які підвищать спроможність ЗВО щодо підвищення стану сформованості системи забезпечення академічної доброчесності та якості освіти.

Заповнення Анкети самоаналізу передбачає оцінку чотирьох компонентів системи забезпечення АДЧ та якості освіти, а саме: норми академічної доброчесності, навчальний процес і систему оцінювання, процес оцінювання студентських академічних робіт та залучення студентів до освітнього процесу. Кожному компоненту відповідають індикатори (Таблиця 1). Для кожного блоку (компонента) та підблоку (індикатора) питань визначена максимальна кількість балів, яку може отримати ЗВО.

Таблиця 1

Компоненти та індикатори оцінки стану сформованості академічної доброчесності та якості освіти

Компоненти	Індикатори
норми академічної доброчесності	рівень обізнаності з академічною доброчесністю
	реакція на порушення академічної доброчесності
навчальний процес та система оцінювання	моніторинг задоволення навчальним процесом
	система повідомлень про незадоволеність навчальним процесом
оцінка студентської академічної роботи	чіткість критеріїв оцінювання
	пояснення критеріїв оцінювання
	отримання студентами відгуків на оцінене завдання
залучення студентів до навчальної роботи	залучення студентів до проходження курсів з академічної доброчесності чи академічного письма
	доступ студентів до силабусів
	вибір дисциплін

За джерелом: [5].

Порівняння результатів Анкети самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти в ВНТУ за 2020 та 2021 навчальні роки засвідчують, що загальна кількість балів за усі блоки (компоненти) зросла з 74 (max 101 б.) до 92 (max 103 б.) балів. Зростання загальної кількості балів відбулось завдяки таким факторам, як: 1) запровадження системного підходу до актуалізації питання формування системи забезпечення академічної доброчесності в ВНТУ та її моніторингу, обговорення

проблем порушення на засіданнях комісії академічної доброчесності, навчально-методичної ради та Вченої ради університету; 2) обговорення, ухвалення та запровадження офіційних документів, в яких задекларовано норми, правила, цінності та принципи, дотримання якими є обов'язковими для усіх учасників освітнього процесу; 3) наявність ресурсів (сектор розвитку персоналу та практик академічної доброчесності) та відповідальних осіб, які узгоджують та контролюють дотримання норм, правил, цінностей та принципів, задекларованих в офіційних документах; 4) удосконалено Положення академічної доброчесності в ВНТУ, а саме: прописано алгоритм процедури звернень викладачів та/або студентів у випадках порушення академічної доброчесності; 5) відкритості, прозорості та доступності критеріїв оцінювання навчальних студентських робіт; 6) запровадження модулю, присвяченого питанням академічної доброчесності в програмі підвищення кваліфікації викладачів ВНТУ; 7) щорічне заповнення Анкети самоаналізу інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти в ВНТУ з подальшим звітом керівника сектору розвитку персоналу та практик академічної доброчесності.

Висновки

Подальше удосконалення процесу забезпечення АДЧ потребує запровадження заходів: 1) розробки та запровадження методичних рекомендації щодо викладання основ академічної доброчесності в межах навчальних дисциплін; 2) в зв'язку з змішаним типом навчання розширити знання, навички викладачів у використанні освітніх ресурсів, які сприяють впровадженню інноваційних освітніх технологій та основ інформаційної культури; 3) забезпечити доступність викладачів та студентів до інструментів (онлайн платформ) перевірки поточних, підсумковий, кваліфікаційних робіт на плагіат; 4) визначити стратегічне планування розвитку інституційної спроможності ВНТУ через демократизацію системи управління, сприяти впровадженню ініціатив викладачів та органів самоуправління студентів, розширенню неформальних дискусій, які сприяють упровадженню системи врядування, культура горизонтальних зв'язків та взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року Протокол № 11) (2019). URL: <http://surl.li/abbqj>.
2. Zwaan B. *Higher Education in 2040: A Global Approach* (2017). Amsterdam University Press. 255 p.
3. Bertram Gallant, T. & Drinan, P. (2008). Toward a model of academic integrity institutionalization: Informing practice in postsecondary education. *Canadian Journal of Higher Education*, 38 (2), 25–43.
4. Енциклопедія освіти / НАПН України; [гол. ред. В. Г. Кремень]: 2-ге вид., допов. Та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144. С. 588–589.
5. Проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative – Academic IQ). URL: <https://americancouncils.org.ua/programs/academiciq/>.

Слободянюк Олена Михайлівна – к. п. н., доцент кафедри інтеграції навчання і виробництва. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: lenaslobodianuk1970@gmail.com

Slobodianuk Olena M., PhD, – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Integration of Education and Manufacturing. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lenaslobodianuk1970@gmail.com